

Az EU bővítésének kilátása 2011 első negyedében Gondolatifelvetések

Az Európai Unió csoportos bővítésének korszaka úgy tűnik, hogy a 2004-es big bang és a 2007-es bolgár-román csatlakozással jó időre lekerült a napirendről. Ez elsősorban a Nyugat-Balkán országait érinti leginkább, amelyek több szempont alapján is talán a csoportos bővítés logikus célterületei lehetnének. Ennek a potenciális bővítésnek az akadálya azonban ma nyilvánvaló: az EU belső köreiben sincs még egyértelmű döntés az integráció továbbfejlesztéséről. Amíg ez a kérdés nem dől el tartósan, addig nem lehet számítani olyan országok felvételére, amelyek gazdasági értelemben nagy mértékben vannak elmaradva az EU színvonalától. Sőt, igazából mintha abba az irányba mennének a folyamatok, hogy a jövőben egyre kisebb esélye lesz olyan országnak taggá válnia az Európai Unióban, amely fejlettségét és versenyképességét tekintve nagymértékben elmarad az EU átlagos színvonalától.

Ebben a helyzetben két kulcskérdés fogalmazható meg:

1. Van-e hajlandóság további tagok felvételére?
2. Mit kell tenniük a tagjelölt országoknak, vagy a potenciális tagjelölteknek annak érdekében, hogy a mostani időszakban taggá válhassanak?

Jelenleg ami kibontakozni látszik az, hogy erősödhet, mélyülhet az integráció, de csak az országok egy csoportjánál, amelyek makrogazdasági stabilitás és versenyképesség szempontjából valóban közel állnak az optimális valutaövezetekkel szemben támasztott követelmények megvalósításához. Ez viszont azt jelenti, hogy az eddig is meglévő több-körösség az integráción belül még további körökkel egészülhet ki, ami összességében egy szétváló integrálódást eredményez, ami valószínűleg az egész egység összetartó erejét még inkább széttöri. Egy ilyen környezetben a korábbi évtizedekben időnként látott, gazdasági feltételeket mellőző, vagy lazán kezelő, alapvetően politikailag motivált bővítés lehetősége nagymértékben beszűkül. A gazdasági válság felülírta a görög, vagy román-bolgár típusú, alacsonyan fejlett, gyenge gazdaságszerkezettel rendelkező országok felvételének lehetőségével kapcsolatos pozitív hozzáállást. Ebben a válsaggal terhes időszakban az országok közötti versenyképességi különbség, az eltérő fejlettségi szintek olyan kockázatokra derítettek fényt, ami bizonyította, hogy az integráció magasabb szintje nem tartható fenn a gazdasági stabilitási feltételek figyelmen kívül hagyásával, illetve szerkezeti problémákkal. Ilyen körülmények között a nagy felkészültségi különbséggel rendelkező országok uniós befogadására biztos, hogy nem lehet számítani, s ez hosszú időre is leveheti napirendjéről a fejletlen nyugat-balkáni államok és Törökország európai integrációjának lehetőségét.

Jelenleg a bővítés kilátásai szempontjából több országcsoporthoz különíthető el egymástól.

1. Csatlakozási tárgyalásokat folytató országok, Horvátország, Izland, Törökország
 - Horvátországgal a csatlakozási tárgyalások rendkívül előrehaladottak, a 35 tárgyalási fejezetből 28 ideiglenesen lezárásra került. Ez azt valószínűsíti, hogy ezzel az országgal a csatlakozási tárgyalásokat befejezik, s a tagságot nem fenyegeti az EU-n belüli átrendeződés.
 - Izland 2010 júliusának végén kezdte meg a csatlakozási tárgyalásokat. Az ország mérete, fejlettségi szintje mind azt valószínűsíti, hogy az ország relatíve gyorsan az Európai Unió tagjává válhat.

- Törökország 1999 óta tagjelölt, a tárgyalások 2005-ben kezdődtek, de rendkívül lassan haladnak előre. A jelenlegi gazdasági környezetben az ország integrációja teljességgel kilátástalan.

2. Tagjelölt országok: Montenegró, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság

- Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság már 2005 óta tagjelölt, a Bizottság 2009 őszén javasolta a tárgyalások megkezdését, amire azóta sem került sor. Ebben nem kis szerepe van a Görögországgal folytatott „névvitának”, Görögország annak ellenére, hogy az államcsőd elkerülését kizárólag a nemzetközi segítségnek köszönheti, ezen a területen nem mutat semmilyen hajlandóságot álláspontja megváltoztatására.
- Montenegró 2010 decembere óta tagjelölt.

3. Potenciális tagjelöltek: Albánia, Bosznia és Hercegovina, Koszovó, Szerbia,

Ezek az országok a térség gazdasági szempontból talán leggyengébb államai, terhelve azokkal a súlyos gazdasági problémákkal, amelyek alapvetően Jugoszlávia dezintegrálódásához köthetők. Emiatt nemzetközi versenyképességük, a gazdasági sokkok kezelésére való képességük rendkívül gyenge. Tipikusan olyan országok, amelyek a leginkább rászorulnának a politikai okok által motivált bővítési stratégia továbbélésére. Ami reálisan elérhető a belátható időszakban, az a tagjelölti státusz elnyerése lehet.

Jelenleg talán minden korábbi időszakhoz képest bizonytalanabbnak tekinthető az Európai Unió bővítése. Valami azonban a válság hatására megindult, s ez leginkább a feltételek szigorodása, a gazdasági, versenyképességi szempontok erőteljesebb érvényesítése irányába mutat, ami nagymértékben rontja a gyenge, fejletlen országok európai integrációjának az esélyeit. Ezek integrációja a gazdaságok gyors felzárkózása, a növekedés hosszú távon fenntartható magas szintje, drasztikus struktúraváltás nélkül nem képzelhető el. A válság legfontosabb következménye a bővítést illetően a gazdasági feltételek teljesítésének szigorúbb megítélésében jelenik meg.